

ཏེ་འཕྲུལ་གྱི་ལོ་རྒྱུད་ཀྱི་འཕེལ་ལྔ་ལྟ་ཞིང་།

(སྒྲིང་ཆེན་)

西 藏 历 史 地 位 辨

COMMENTS ON THE HISTORICAL STATUS OF TIBET

དབང་རྒྱལ་དང་། ཤེས་རབ་ཉི་མ། ཐང་ཅ་མེ་གསུམ་གྱིས་བཅམས།
སྐལ་དོན་དང་། སློབ་ཟུང་། ཆོ་རོའ་སྐལ་འཁྱེད་ཀྱིས་བསྒྱུར།

མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་།

པར་སྐྱོན་གསལ་བཤད།

《བོད་རྫོང་ས་ཁྱིམ་རྒྱུས་ལོ་བཟང་དཔྱད་ཞིབ་》ཅེས་བྱ་བའི་བོད་ཡིག་གི་
དེབ་འདི་ནི་ ༡༩༩༥ལོའི་ཟླ་ ༩པར་སྐྱོན་མཐུན་དབང་གོད་ལགས་དང་། མེས་
རབ་ཉི་མ། ཐང་ཅ་སེ་བཅས་ཀྱིས་བརྩམས་ཤིང་། དེད་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་ནས་
པར་དུ་བསྐྱོན་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་དེབ་ལས་བསྐྱར་ནས་བསྐྱོན་པ་ཡིན། དེབ་འདིའི་
ནང་དུ་ཚོམ་པ་པོས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔྱད་གཞི་མང་དག་ལ་བརྟེན་ཞིང་། མར་ལེ་
རིང་ལུགས་མའོ་ཙཱ་ཏུང་དགོངས་པའི་རིགས་པའི་གཞུང་ལུགས་ཀྱིས་བརྒྱན་
ནས་ཐུང་བོད་ས་གནས་སྤྱིད་གཞུང་སྐབས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་ལྷ་སྐལ་པ་དབང་
སྐྱལ་བདེ་ལྷན་གྱིས་བྲིས་པའི་《བོད་ཀྱི་སྤྱིད་དོན་རྒྱལ་རབས་》ཞེས་བྱ་བ་དང་།
རྟོ་ལན་འི་བ་ལྷན་སྤྱ་རག་གིས་བྲིས་པའི་《བོད་རྫོང་ས་ཁྱིམ་ལོ་བཟང་》ཅེས་པའི་དེབ་
གཉིས་ནས་མ་ཏུང་ཁོག་བཅུག་གིས་“བོད་རང་བཅན་”སྟེ་བ་བཟོ་སྒེལ་བྱེད་
པར་དགག་པ་ལུགས་དང་ལྷན་པ་བསྐྱོན་འདུག། ༡༩༩༥ལོར་རྒྱ་ཡིག་གི་དེབ་
པར་སྐྱོན་བྱས་རྗེས་སྤྱི་ཚོགས་ཚོག་ན་ལུགས་སྐྱོན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད་དེ། རྒྱ་
བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་མང་པོས་དེ་ནི་“བོད་རང་བཅན་སྟེ་བར་”དགག་ལན་ཆ་
ཚང་ཞིང་གཏིང་ཟབ་པ་བརྒྱབ་ཡོད་པའི་དེབ་ཅིག་ཡིན་པའི་རོམ་འཛིན་གནང་།
དཔེ་དེབ་དེ་འདྲ་ཞིག་བོད་རིགས་མི་དམངས་རྒྱམས་ལ་རྟོག་བྱས་ནས་ལྷ་སྐལ་
པ་དང་ལྷན་སྤྱ་རག་གི་གདོང་རིས་གསལ་མཐོང་ཡོང་བ་དང་“བོད་རང་བཅན་
སྟེ་བརི་”འབྲུང་ལུགས་འབྲུང་ཁྲུངས་དང་རོ་བོ་གསལ་རྟོགས་བྱུང་པར་བྱེད་
ཆེད་ཀྱང་དབྱར་འཐབ་ཚུགས་གཅིག་ལྟར་ཤུའི་རྒྱ་བསྐྱར་ལོག་དེད་དཔེ་སྐྱོན་
ཁང་གིས་ ༡༩༩༥ལོ་ནས་བོད་ཡིག་ཏུ་སྐྱར་བའི་འགོ་བརྩམས།

དེབ་འདི་བོད་ཡིག་ཏུ་སྐྱར་རིང་སྐྱར་པ་པོ་རྒྱམས་ནས་རྒྱ་ཡིག་ཚོམ་པ་པོས་

ལྱང་དུ་བྱངས་པ་རྒྱ་ཡིག་དུ་བསྐྱར་རིགས་སྤྱར་བོད་ཡིག་དུ་འབེབས་སྐབས་བོད་
 ཡིག་མ་ཡིག་རྣམས་ཀྱི་ཁྱད་སྤྱོད་གཏུགས་གང་བྱལ་བྱས་མོད། འོན་ཀྱང་མ་ཡིག་ལ་
 ལ་ཐོར་བརྒྱགས་ཤོར་བ་ལ་སྤྱོད་པའི་ཁྱེད་ཀྱིས་མ་བཤེད་པ་མང་དག་མཆིས་
 པས་རྒྱ་ཡིག་གི་འཕྱར་རིམ་བཞིན་བོད་ཡིག་ལ་ཕབ་པ་ལས་ཐབས་ཟད། བོད་
 ཡིག་དུ་སྐྱར་རིང་ཁྱང་དབྱང་མི་རིགས་ཡིག་སྐྱར་ཉེ་གནས་བོད་ཡིག་ཁང་དང་
 བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ཉེ་གནས་དཔེ་མཛོད་ཁང་སྤྱོད་དང་གཞན་སྤྱོད་
 མཐུན་མང་པོས་རྣམས་རམ་ཏེ་ཅད་ཆེན་པོ་གནང་བྱུང་བར་ང་ཆོས་ལྷག་བསམ་
 རྒྱུ་མེད་ཀྱིས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞེས་བྱ་རྒྱ་ཡིན། དེ་བའི་དེ་ཉི་འཕྱར་མེད་དང་། སྤྱོད་
 བཟང་། སྐལ་དོན། ཆོ་མོན། ལྷལ་དགའ། ཆོ་རིང་མཆོ་མོ། དར་རྒྱས།
 སྐལ་བཟང་དར་རྒྱས། གཤུ་སྒྲོན། འཕྱིན་ལས་རྒྱལ་མཆོན། དཔལ་འཛོམས།
 མིག་དམར་སྤྱོད་ཀྱིས་བོད་ཡིག་དུ་བསྐྱར་པ་དང་། བོད་ཀྱི་མཁས་དབང་ཆབ་
 སྤེལ་ཆོ་བརྒྱན་ཐུན་ཆོགས་དང་། མོར་བྱང་ཨ་རྒྱ། ལྷག་པ་ཆོ་རིང་བཅས་
 ཀྱིས་བསྐྱར་ཡིག་ལ་བྱ་དག་གནང་ཞིང་། ཁྱང་དབྱང་མི་རིགས་ཡིག་སྐྱར་ཉེ་
 གནས་བོད་ཡིག་ཁང་གི་སྤྱོད་མཐུན་དུ་མས་མ་ཡིག་དང་འཕྱར་ཡིག་བསྐྱར་བྱས་
 མཛད། རྒྱ་ཡིག་ཚོམ་པ་པོ་དབང་རྒྱུད་ལགས་རང་རྩ་མས་འཕྱར་ཡིག་དང་རྒྱ་
 ཡིག་མ་ཡིག་གཉིས་བསྐྱར་བྱས་དང་འགོ་ནས་མཐུག་བར་གྱི་མི་མང་ལ་སྤྱོད་
 པའི་མིང་རྣམས་གཅིག་སྐྱར་ཁྱང་གནང་།

དེད་དཔེ་སྤྱོད་ཁང་ནས་འཕྱར་གྱི་སྤྱོད་ལ་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱས་ནས་བྱ་དག་
 དང་པར་བྱས་སྤྱོད་ཀྱང་བྱལ་བྱས་མོད། འོན་ཀྱང་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ལྷག་
 དབང་གིས་འཕྱར་ནང་ལ་ནོར་འཛོལ་འདྲ་བྱུང་ཡོད་ཤིག་ལ་སྤྱོད་པ་པོ་རྣམ་པས་
 དགོངས་འཆར་ལྷག་སྤྱོད་ཡོད་པ་མཐུན་མཐུན་མཐུན།

མི་རིགས་དཔེ་སྤྱོད་ཁང་ནས།

ཐུང་གཞི།

༡༧༥༠ལོར་ཕུན་གྱིས་པོད་ཐུང་ས་ཁུ་ལས་ཀ་ཕྱེད་སྐབས་ལྷ་སྐབ་པ་
དབང་ཕྱག་བདེ་ལྷན་གྱིས་བཅམས་པའི་《པོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་》ཀྱི་རྒྱ་
ཡིག་གི་པར་གཞི་བསྟགས་སྟུང་། དཔེ་ཆ་དེས་པོད་ཐུང་ས་ཀྱི་གནད་དོན་རྣམས་
ཡིན་མིན་གོ་ཐོག་པ་དང་། པོད་ས་གནས་དང་མེས་རྒྱལ་གྱི་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་
ཚུན་ཡང་ས་ནས་འཁྱོག་བཤད་དང་རྒྱན་བཟོ། གྲུང་དབྱང་མི་དམངས་སྲིད་
གཞུང་དང་པོད་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གཉིས་ཀྱིས་བཞག་པའི་ཞི་བའི་སྲོས་
མཐུན་དང་《པོད་ཐུང་ས་ཞི་བས་བཅའ་ས་འཕྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི་སྲོས་
མཐུན་》བཞག་པར་བྱགས་ཆེན་གྱིས་དམའ་འབེབས། ཞི་བས་བཅའ་ས་འཕྲོལ་
བཏང་བ་ནས་བཟུང་པོད་ཐུང་ས་ས་གནས་ལ་རྒྱབས་ཆེ་ཞིང་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་
གྱི་ཤོར་འཕེལ་བྱུང་བ་གཏན་ནས་ཁས་�མི་ལེན་པ། གྲུང་ཤོར་གྲུང་ཁུན་ཏང་
དང་གྲུང་དབྱང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་པོད་ཐུང་ས་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་ཡང་
དག་པའི་དབུ་བྲིད་གནང་བ་དང་པོད་ཐུང་མི་དམངས་བཅའ་ས་འཕྲོལ་དམག་
དང་ལས་ཕྱེད་པ་རྣམས་ཀྱིས་པོད་ཐུང་ས་ཀྱི་བཅའ་ས་འཕྲོལ་དང་། གསར་བརྗེ་
འཛུགས་སྐྱོན་བཅས་ཀྱི་བྱ་གཞག་ལ་མཛད་རྗེས་སློན་མེད་པ་བཞག་པར་ཆོག་
རྒྱབ་གྱིས་དམིན་འདེབས། པོད་ཀྱི་ཡར་ལངས་ཞིང་བྲན་ཁྲི་ཆོ་བརྒྱ་ཕྱག་དང་
ལས་རིགས་ཁག་གི་རྒྱལ་གཅེས་མི་དྲག་གིས་བདམས་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལམ་
ཚོགས་ལ་གང་འདོད་ཀྱིས་དམའ་འབེབས་དང་“པོད་རང་བཅན་”ལ་བྱུར་
བསྟོད་ཆེན་པོ་བཅས་བྱས་ཡོད་ཅིང་། དཔེ་ཆ་དེ་དབུང་“པོད་རང་བཅན་”སྟེ་
བའི་མཆོན་ཕྱེད་གཞུང་ལུགས་ཤིག་ཡིན་ཞེས་བསྟགས་ཆོག

ལྷ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་པོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཁི་ཕན་“ཐུང་རྒྱབ་”ཕྱེད་པར་ཁ་

གཡར་ནས་ཕྱིར་ཐོན་ཡོང་བས་རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་ནང་དུ་མགོ་སྐྱོར་བའི་ནུས་པ་ངེས་
 ཅན་ཞིག་ཐོན་མོད། འོན་ཀྱང་དེ་ཡོན་ཏན་ལྡན་པའི་རིགས་གཅིག་མཁས་པ་
 དང་། མཁས་དབང་། གནས་ཚུལ་རྒྱས་མང་འཕྲོད་པའི་མི་བཅས་དང་འཕྲད་
 པ་དང་སྟན་འཕྱིན་དྲག་པོ་བྱས་དང་བྱེད་ངེས་ཡིན། དེའི་དུས་པོར་གྱི་སྤྱི་
 ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་གྲབས་འཛུགས་བྱེད་མཁན་སློ་མཐུན་རྩོམ་ཆེ་ཆེ་བཟན་ན་རེ།
 ང་ཚོས་གལ་ཏེ་དཔེ་ཆ་དེ་ལ་དགག་པ་མ་བརྒྱབ་ན་པོར་རྫོང་ས་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་
 རིག་ཁང་འཛུགས་དགོས་དོན་མེད་ཅེས་གསུངས་པ་དང་། པོར་རང་རྫོང་
 རྫོང་ས་གྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱིས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཀྲུ་ཞི་གཞོན་པ་ཀ་ཤོད་ཚས་རྒྱལ་ཏེ་
 མ་ན་རེ། ལྷ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་འཕེན་དུ་བཟུང་ནས་ང་ཚོས་དེ་ལ་མདའ་
 འཕེན་དགོས་ཞེས་གསུངས། དེའི་རྗེས་རང་རྫོང་རྫོང་ས་སྤྱི་ཀྱིས་དགག་
 པ་རྒྱག་རྒྱུའི་ལས་ཀ་དངོས་སུ་བྱ་དགོས་པའི་ཀྱིས་འགོ་བརྟན་པ་མ་ཟད། ད་
 དུང་ཀྲུ་ཞི་གཞོན་པ་ལྷ་སྐོན་བསོད་ནམས་ལྷན་གྲུབ་དང་ཀ་ཤོད་ཚས་རྒྱལ་ཏེ་
 མ་གཉིས་ཀྱིས་སྤན་ལ་གནད་དོན་དེའི་སྐོར་སྒྲིང་བྱང་། རྗེས་ནས་སྤན་གྱི་
 གྲགས་པོ་དེ་གཉིས་དང་གྲགས་པོ་གཞན་འགའ་ཉྩེ་སྤྱིད་སྤྱག་ཕུན་ཚོགས་ཆེ་
 བཟན་དང་། ཆབ་སྲེལ་ཆེ་བཟན་ཕུན་ཚོགས། མཆོ་སྐོ་དོན་གྲུབ་ཆེ་རིང་།
 ལྷུ་རྩ་ར་སྤྱབ་བཞུན་བཞུན་དར། སྤང་མདུན་ཀྱན་དགའ་དབང་ཚུག ལྷ་སྤྱ་
 ཆེ་དབང་རྩོམ་ལ་སོགས་སྤྱིད་གྲོས་གྱི་འགོ་བྱིད་པ་དང་པོར་གྱི་ཤེས་རིག་ཅེས་
 པའི་རིགས་གཅིག་མཁས་པ་དང་མཁས་དབང་བཅས་པས་ཆ་འཛུགས་ལྡན་
 པའི་སྐོ་ནས་ལྷ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་བསྟུགས་ཤིང་། དཔུང་གཞིའི་རྒྱ་ཆ་གསལ་
 དང་ཞིབ་འཛུགས་བྱས་ཏེ་ཚོམ་བྲིས་པ་དང་། ཀ་ཤོད་ཚས་རྒྱལ་ཏེ་མ་དང་། མཆོ་
 སྐོ་དོན་གྲུབ་ཆེ་རིང་། སྤྱིད་སྤྱག་ཕུན་ཚོགས་ཆེ་བཟན་གསུམ་གྱིས་དེའི་འགོ་
 བྱིད་ཅིང་ཆབ་སྲེལ་ཆེ་བཟན་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོམ་བྲིས་གནང་ཡོད། ཞིབ་
 འཛུགས་བྱེད་སྐབས་སློ་མཐུན་སྤང་ཙོ་ཡོན་ཡང་ཚོགས་འདུར་ཐེབས་ནས་སྤལ་མ་
 གཏོར་བ་དང་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་སྤྱག་ལས་གནང་། འོན་ཀྱང་དེའི་སྐབས་སུ་པོར་གྱི་

ཤེས་རིག་ཅེས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གལ་ཆེན་འདི་རང་རྒྱལ་དྲ་དྲུང་ནས་
 གྲངས་དངོས་སུ་བཅུགས་མེད་ཅིང་། ལས་ཁུངས་ཨྱིག་འཇུགས་དང་། རྩོམས་
 རྒྱགས་ཅ་འཇུགས། རྒྱ་ཆ་བསྟུ་ཨྱིག་བཅས་ཕྱེད་པའི་གནད་དོན་ནམས་དྲུང་
 རྩོ་གོན་དང་ཞིབ་འཇུག་ཕྱེད་པའི་ཁོད་དྲ་གནས་པ་དང་། དྲུང་རྒྱ་རྒྱུན་
 གཞན་དག་བཅས་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཞུ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་ལ་ལས་ཁུངས་དང་མི་
 རྩུང་ཤས་གྱིས་དགག་པ་རྒྱག་པའི་ཤ་སྤྱིག་ཅམ་བྱས་པ་ལས་དགག་རྒྱག་ལེགས་
 རོ་ཞིག་ཕྱེད་མ་བྱབ་པར་འབྲི་འགོ་བཙམས་ཟིན་པའི་ཚོམ་ཡིག་ཁྱད་མཐུད་དྲ་
 འབྲི་བྱབ་མེད། ཡིན་ནའང་ཡུན་རིང་མ་འགོར་བར་ཆབ་སྲེལ་ཆེ་བཙན་ལུན་
 ཚོགས་ལགས་གྱིས་ཚོམ་སྤྱིག་བྱས་པའི་《བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་གཤམ་ཡི་ཐེང་
 བ》ཞེས་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་༡༩༩༡ལོར་པར་སྐྱབ་བྱས་ཤིང་། དེའི་ནང་དྲ་ཞུ་སྐབ་
 པའི་རྒྱན་གཏམ་ལ་སྟུན་འབྲིན་དང་རྩོན་བརྗོད་གཏིང་ཟབ་མང་པོ་བྱས་འདུག

ལོ་རབས་༥༠པའི་དུས་དེའི་ལོ་ནས་བཟུང་པེ་ཅིན་དང་། སི་ཁོན། བོད་
 རྫོངས་བཅས་པའི་ས་ཁུལ་དྲུང་རང་རྒྱལ་གྱི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ལས་
 ཁུངས་ཤ་རྗེས་སུ་དངོས་སུ་བཅུགས་ནས་ལས་ཀ་སྐྱབ་འགོ་བཙམས། ཁོང་ཚོས་
 བོད་རྫོངས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་ཞིབ་འཇུག་ཕྱེད་པ་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་དྲུང་རྫོངས་
 ས་གནས་དང་མེས་རྒྱལ་བར་གྱི་འབྲེལ་བའི་ལོ་རྒྱུས་ལ་ཞིབ་འཇུག་གཏིང་ཟབ་
 ཕྱེད་པ་དང་“བོད་རང་བཅན་”ཀྱི་བསམ་པའི་རྒྱབས་རྒྱན་ལ་སྟུ་མཐུད་ཀྱི་
 ལན་རྫོད་པ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་ལས་ཕྱེད་པ་དང་མང་ཚོགས་ཀྱི་བསམ་སྟོ་
 དངོས་དང་སྒྲེལ་ནས་མཁས་དབང་དང་རིགས་གཅིག་མཁས་པ། དེ་བཞིན་
 རྩོགས་སོ་སོའི་མི་དྲག་ནམས་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཏེ་ཞུ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་ལ་
 ནམ་པ་རྩུ་ཚོགས་དང་རྩུ་རྩོགས་མི་གཅིག་པའི་སྒོ་ནས་དགག་རྒྱག་དང་རྩོན་
 བརྗོད་བྱས། དཔེ་དེབ་མང་པོའི་ནང་དྲུང་དེའི་སྐོར་གྱི་ཚོམ་ཡིག་དང་གཏམ་
 བཤད་ཁྱད་ཉིན་བཞིན་རྗེ་མང་དྲུང་འགོ་བཙམ་ཡོད་པ་བཅས་མདོར་ན་རྒྱལ་ནང་
 དྲུད་གཤག་རྒྱག་གི་རྒྱབས་ཐེང་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞིག་རིམ་གྱིས་ཆགས་ཟིན། དེ་ནི་ཏེ་

ཅང་དགའ་འོས་པ་ཞིག་རེད།

༡༩༧༠ལོར་སྐུན་གྱིས་པེ་ཅན་ནས་རྟ་ལན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་སྒྲན་ཕུ་རག་གིས་བཅམས་པའི་《བོད་རྒྱངས་ཀྱི་གོ་བབ་》ཅེས་པའི་དཔེ་ཆ་དེ་མཚོར་བྱང་། དཔེ་ཆ་དེའི་མིང་དོན་ནི་ཞུ་སྐབ་པའི་ལྟ་བ་ནས་ཡོང་མོད། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་སྤྱིའི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ཀྱི་རང་ཐག་རང་གཙོ་བྱེད་དབང་ལ་ཨོགས་པའི་ནང་དོན་གསལ་དུ་བསྐྱོན་ནས་བོད་རྒྱངས་རྟེན་པར་“རང་བཅན་རྒྱལ་ཁབ་”ཀྱི་གོ་བབ་ཡོད་པར་བསྐྱབ་རྒྱུའི་རེ་བ་ནང་བཅངས་འདུག དེ་ལྱང་གོར་སྐུའི་མ་ཐག་ཞུ་སྐབ་པའི་དཔེ་ཆ་དང་མཚུངས་པར་རང་རྒྱལ་བོད་ཀྱི་མེས་རིག་དང་རྒྱ་ཚོགས་ཚན་རིག་གི་ལས་རིགས་ཚོད་ཀྱི་དགག་རྒྱལ་བྱ་ཡུལ་དུ་བྱུར།

ཞུ་སྐབ་པ་དང་སྐུན་ཕུ་རག་གི་དཔེ་ཆ་དེ་གཉིས་པོས་“བོད་རང་བཅན་”ཀྱི་སྐོར་གཅིག་བརྒྱུས་ཕུ་བརྗོད་ཅིང་། དེའི་ནང་གི་སྐབ་བྱེད་བྱེ་བྲག་པ་ནི་གནད་ནས་དེར་བར་ཀྱི་བོད་རྒྱངས་ཀྱི་ཚོགས་སོ་སོའི་འབྲེལ་བ་རྒྱུ་དང་ནང་སྐོས་ཕུ་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་འཁོལ་བཏང་བ་དང་། ཟིང་འབྲུག་ཞིང་འཇགས་བཏང་བ། དམངས་གཙོའི་བཅོས་བསྐྱར་བཏང་བ། རྒྱ་ལའི་བླ་མའི་ཚོགས་ཁག་སྤྱིར་བོས་པ། དེ་བཞིན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་བོད་རྒྱངས་ཀྱི་གནད་དོན་ལ་བཟུང་བའི་ལྟ་སྒྲུངས་སོགས་ཚོགས་སྡེ་མང་གི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པས་ནང་དོན་ཉ་ཅང་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་རྩྭ་འཛིང་ཆེ། དཔེ་ཆ་དེ་གཉིས་ལ་ཞིབ་འཇུག་དང་དགག་རྒྱལ་བྱས་ནས་དེའི་ཕྱགས་སྤྱོན་གཙང་ལེལ་བྱ་རྒྱུའི་ལས་འགན་ནི་དུས་ཡུན་བྱང་དུའི་ནང་འབྲུག་བྱལ་པ་ཞིག་མིན། ཐངས་འདིར་མི་ཁྲོན་བོད་ཀྱི་མེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་ཞིབ་འཇུག་བྱ་གཞི་གཏན་ལ་ཐབ་ཅིང་། རྫོ་མཐུན་དབང་གོད་དང་། མེས་རབ་ཉི་མ། ཐང་ཅ་སྤེ་གསུམ་གྱིས་བཅམས་པའི་《བོད་རྒྱངས་ཀྱི་མོ་རྒྱས་གོ་བབ་དཔུང་ཞིབ་》ཅེས་པའི་དཔེ་ཆ་འདིས་ཞིབ་ཅིང་བདེན་པའི་མོ་རྒྱས་ཡིག་ཆའི་དཔུང་གཞི་དང་། སྐུན་སུམ་ཚོགས་པའི་སྐབ་བྱེད་འོན་ཏེ་རྩྭ་འཛིང་ཆེ་བཅས་ཀྱིས་ཞུ་སྐབ་པ་དང་སྐུན་ཕུ་རག་གི་དཔེ་ཆ་དེ་

གཉིས་པོའི་ནང་གི་རྒྱལ་བྱེད་གཙོ་བོ་ལྷ་ཆོག་ས་ལ་རྩལ་ཆ་ཆང་ཞིང་ཁྱོན་ཡོངས་
 བས་དཔྱེ་ཞིབ་དང་དགག་ཀྱན་བྱས་པ་དང་། ལྷ་སྐལ་པ་དང་རྒྱན་ཕུ་རག་གིས་
 བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་དང་མིའི་སྐོབ་ཐང་ཞེས་པ་“སྤང་སྤྱོད་”བྱེད་ཁུལ་གྱིས་
 མི་ཁྱུན་ལ་མཚན་སྐོར་གཏོང་བའི་རྒྱན་ཆས་ཙམ་པ་ནས་བཟུས་པས། ཁོ་ཆོས་བོད་
 མི་རིགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ལ་གནོད་འཚེ་ཆབས་ཆེན་བསྐྱས་པ་དང་བོད་རྒྱལ་སྤྱི་མིའི་
 སྐོབ་ཐང་རྟོག་རྒྱུས་བཏང་བའི་ནམ་པ་རོ་མ་མི་ནམས་ཀྱིས་མཐོང་བྱལ་བར་བྱས་
 ཤིང་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་སྐོག་གི་ཡིན་མིན་ཆེན་པོ་དག་གསལ་བར་བྱས། དཔེ་
 ཆ་འདིའི་ནང་དུ་ཡིག་དང་པར་རིས་སྟེལ་མར་ཡོད་པ་དང་མོ་རྒྱས་ཀྱི་དཔྱད་
 གཞིའི་ཡིག་རིགས་ཁ་ཤས་ནི་ཐེངས་དང་པོར་སྟེལ་བའམ་ཡོངས་ཤགས་སུ་
 བཀོལ་སྤྱོད་བཏང་ཞིང་། བཤད་དོན་མི་ཉུང་བ་ཞིག་རྩམ་པ་པོའི་སྤྱང་ཆར་
 དངོས་ལས་སྤྱང་བས་གོ་སྐྱོན་སྒྲོ་འགྲུག་གི་བྱས་པ་ཆེན་པོ་ལྟར་ཡོད། སྐད་དང་
 བོད་རྒྱལ་སྤྱི་སྐོག་ས་པོའམ་སྒྲོ་མཐུན་ནམས་ཀྱིས་༡༩༥༠ལོའི་ཕྱ་གཞུག་ནས་
 “བོད་རང་བཙན་”ཀྱི་བསམ་སྒྲུབ་སྤྱི་ཐབས་རྒྱན་ལ་ཆ་ཆང་ཞིང་ཁྱོན་ཡོངས་དང་
 ཙམ་པ་ནས་དགག་ཀྱན་བྱེད་པའི་རེ་འདུན་བྱང་བ་དེ་ཆད་པའི་ཅན་ཞིག་གི་སྐོག་
 ཁ་སྐོར་བྱེད་བྱལ་བ་མ་ཟད་རྩྭ་གས་ཁ་ཤས་སྐོག་དང་ཆོའི་སྒྲོ་སྒྲོ་ཕྱེ་སོང་། དེ་ཕྱི་
 བོད་རྒྱལ་སྤྱི་སྤྱན་རློབ་དེང་པོར་ལས་ཀ་བྱེད་སྤྱང་བའི་ལས་བྱེད་པ་ཞིག་ལ་
 མཆོན་ན་དཔེ་ཆ་དེ་པར་རྒྱན་བྱས་པར་སྐད་དགའ་སྒྲོ་ཆེན་པོ་བྱང་། འདི་ནི་
 བོད་ཁ་བྱལ་རིང་ལྷགས་ཀྱི་བསམ་སྒྲུབ་སྤྱི་ཐབས་རྒྱན་བཀག་འགོག་དང་། མེས་
 རྒྱལ་གཅིག་གྱུར་དང་མི་རིགས་མཐུན་སྦྱིལ་ཡོང་བར་སྤྱང་སྤྱོད་པ། རྒྱལ་ཁབ་ཕྱི་
 བཤད་ཀྱི་སྤྱང་རྩྭ་གས་ལས་རིགས་ཁོད་ཀྱི་བོད་རྒྱལ་སྤྱི་གནད་དོན་སྐོར་གྱི་དོགས་
 གནད་ལྷ་ཆོག་ས་ལ་ལན་བཏབ་པ་བཙས་པའི་དཔེ་ཆ་ལེགས་པོ་ཞིག་ཡིན་པས་
 སྐོག་འོས་པ་ཞིག་རེད། བོད་རྒྱལ་ས་ཁུལ་གྱི་རྒྱང་དང་མདའ་ཤོག་རིམ་པ་
 ཡན་གྱི་འགོ་བྱེད་སྒྲོ་མཐུན་དང་བོད་རྒྱལ་སྤྱི་གནད་དོན་ལ་སེམས་ཁུར་དང་
 ཞིབ་འཇུག་བྱེད་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ས་གནས་དང་སྡེ་ཆུན་སོ་སོའི་སྒྲོ་མཐུན་

ནམས་ཀྱིས་དེ་བས་ཀྱང་དཔེ་ཆ་འདི་དེས་པར་སྒྲིག་འོས་པ་ཞིག་རེད།

“བོད་རང་བཅན་”ཟེར་བའི་བསམ་སྒྲུབ་ལ་ངོ་མོལ་བྱེད་པའི་
འཐབ་ཚད་ནི་བོད་ཚྲངས་ས་གནས་དང་ཞིང་ཆེན་ནམ་གྲང་བྱིར་གྱི་ས་ཁུལ་ས་
ས་ཐ་ན་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་བསམ་སྒྲུབ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འཐབ་ཚུགས་ཐོག་
གི་དཀའ་ཚེགས་ཆེ་ཞིང་དུས་ལྡན་རིང་བའི་ལས་འགན་ཞིག་ཡིན། རང་བཅན་
རང་དབང་དང་། དར་རྒྱས་གོང་འཕེལ། མི་རིགས་འདྲ་མཉམ་མཐུན་གྱིས་
མི་དམངས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་པོ་བཅས་ཡིན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་འོད་
སྟོང་ལྡན་པའི་ལམ་ཆེན་དུ་ཞུགས་ཐིན་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་མི་རིགས་ཁག་གི་མི་
དམངས་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་དུ་བོད་ཚྲངས་མི་དམངས་ནམས་ཀྱིས་འདས་པའི་ལོ་
རྒྱུས་བརྒྱར་འཁྲབ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་ཕྱིར་སྤྱར། མེས་རྒྱལ་གྱི་མངའ་ཁོངས་བག་
བཤའ། ཐུན་ཟླ་མི་རིགས་བར་གྱི་འགལ་བ་བསྐྱར་བཟོ་བཅས་བྱས་ནས་ངལ་
ཚོལ་མི་དམངས་ནམས་ཐུར་བཞིན་བཅན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་ཀྱི་བྲན་བཞོལ་དང་
བཀས་བཞོད་རྒྱད་འཛིན་གྱིས་དབང་བསྐྱར་བྱས་པའི་དུས་རབས་ནང་བཞིན་
བཟུ་གཞིག་དང་གཉའ་གཞོན་འོག་དཀའ་སྤྱུག་གིས་སྒྲོར་སྤྱོད་དུ་འཇུག་བསམ་
པའི་ཞུ་སྐབ་པ་དང་བྱན་ཕུ་རག་གཉིས་ཀྱི་སྟོང་བསམ་དང་ལེན་མི་བྱེད་པ་ནི་
སྒྲིས་ཅི་དགོས། ཉེ་བའི་ལོ་འགའི་རིང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་གི་ལས་
རིགས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གཞུང་གནས་ཀྱི་སྒྲིང་ཚུགས་ཁོད་དུ་“བོད་རང་བཅན་”སྒྲུ་
བར་ཁས་མི་ལེན་པ་དང་བོད་ཚྲངས་མི་དམངས་ཡར་ལངས་བཅེངས་འགྲེལ་
ཐོབ་པར་ཡི་རང་བའི་གསུང་ཚྭ་དང་ཚྭ་ཡིག་རྒྱུན་ཆད་མེད་པར་ཐོན་བཞིན་
ཡོད་པ་ང་ཚོས་ཡིད་འཛིག་བྱས་ཡོད། མི་ཁྲོན་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་ཞིབ་འཇུག་
ཁང་གི་དཔེ་ཆ་འདི་པར་སྤྱན་བྱས་རྗེས། ཞུ་སྐབ་པ་དང་བྱན་ཕུ་རག་གི་དཔེ་ཆ་
གཉིས་ལ་དགག་རྒྱག་བྱེད་པའི་དཔེ་ཆ་དང་ཚྭ་ཡིག་ལེགས་པོ་དུང་སྤྱུ་མཐུད་
ཐོན་ནས་“བོད་རང་བཅན་”ལ་ཁ་རྩལ་གཏོང་བའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐུན་བས་རེ་
མཐོར་འགྲོ་སྤྱོད་པ་དང་། བོད་ཚྲངས་ས་གནས་དང་ཞིང་ཆེན་ས་སྤོ་བོད་

ཁྱལ། དེ་བཞིན་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་བཅས་ཀྱི་རྒྱལ་གཅེས་རིང་ལྷགས་
ཀྱི་སྟོབས་ལྷགས་ལ་རྒྱལ་ཁ་ཡོངས་སུ་ཐོབ་ནས་ཁ་བྲལ་རིང་ལྷགས་པས་ཕམ་ཁ་
འཁྱར་ངེས་ཡིན་པར་ང་ཚོར་ཡིད་ཆེས་བཟན་པོ་ཡོད།

དབྱིན་མུ་ཐང་གིས་

༡༩༩༥ལོའི་ཟླ་༣པར་བེ་ཅིན་དུ་བྲིས།

འགྲོ་བརྒྱུད།

དུས་རབས་ ༡༧པའི་དུས་མཚུག་ཏུ་དབྱིན་ཇི་མི་མེར་སྤེལ་བའི་རིང་
ལུགས་ཀྱིས་དབང་རྒྱུར་བྱས་པའི་ཨ་ཤེ་ཡ་ལྷོ་མའི་སྐམ་ས་ཆེན་པོ་སལ་པ་ནས་
སྐྱུག་པ་རྒྱང་རྒྱང་ཞིག་དཔུང་དུ་མཆེད་དེ་ཁྱུང་གོའི་ལྷོ་རྒྱབ་མཚམས་ཀྱི་ས་མཐའི་
མཐོ་ཁྱད་རྒྱུད་དུ་སྒྲིབ་པར་འཁྱུར་བར་ཏེ་ལམ་དུས་རབས་གཅིག་ཙམ་འདས་
ཟིན་ཅིང་། དེ་ནི་“ཐོད་རང་བཅན་”ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འཕྱོ་ལྷིང་ངེས་གཏན་
མེད་པའི་སྐྱུག་སྒྲིབ་དེ་སྐབས་རེར་མཐུག་ལ་སྐབས་རེར་སྐབས་པ་དང་སྐབས་རེར་
གཅིག་ཏུ་འདུལ་སྐབས་རེར་ཐར་ཐོར་དུ་འཁྱུར་ཡང་ཁྱུང་གོ་དང་འཛམ་གླིང་གི་
སྤྱི་དོན་གྱི་འཕེལ་ཚུགས་ལ་ཐག་གཅོད་རང་བཞིན་གྱི་རྒྱས་པ་ཅི་ཡང་འདོན་
བྱུང་མེད། འོན་ཀྱང་དེའི་ལུགས་སྒྲིབ་ལ་སྒྲུབ་མེད་བྱ་མི་ཁུང་། དེས་རྒྱལ་ཁབ་
ཁྱིམ་གཤི་མི་སེམས་བཟང་ཅན་འགའ་ཤས་ཀྱི་མིག་ཟུང་བསྐྱབས་ཏེ་ཁོང་ཚོས་ལོ་
རྒྱུས་དངོས་གསལ་པོར་མཐོང་མི་བྱུང་པ་དང་བྱ་དངོས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡང་དག་པའི་
སྒྲིབ་ནས་དར་ཤིག་ཅོད་དཀའ་བར་བྱེད།

མི་ནམས་ཀྱིས་ཞིབ་དཔྱད་ཅུང་ཟབ་མོ་ཞིག་བྱས་ན་སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱིས་བསམ་
སྒྲོ་ཞིབ་མོ་གཏོང་འོས་པའི་དོན་དངོས་ཤིག་རྟེན་བྱུང་སྟེ། དེ་ནི་“ཐོད་རང་
བཅན་”ཞེས་པའི་མིང་ཚིག་གི་གསར་གཏོད་བྱེད་དབང་དང་“ཐོད་རང་
བཅན་”ཞེས་པའི་དབྱངས་རྟའི་གཞས་ལྟེ་འདྲིན་དབང་དེ་སྐྱེ་ནག་པོ་དང་།
མིག་ནག་པོ། ཤ་མདོག་སེར་པོ་བཅས་ཡིན་པའི་ཐོད་རྒྱ་སྐྱེས་མི་རིགས་ཀྱི་
ཁྱུང་གོའི་མི་ལ་མི་དབང་བར་སྐྱ་སེར་པོ་དང་། མིག་སྒྲོན་པོ། ཤ་མདོག་དཀར་
པོ་བཅས་ཡིན་པའི་དབྱིན་ཇི་དང་ཨ་རི་ལ་སྐྱེས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་ལ་དབང་
བ་དེ་ལགས། དུས་རབས་ ༡༧པའི་དུས་མཚུག་དང་དུས་རབས་ ༡༩པའི་དུས་

འཁོར་ཉིན་རྒྱུ་བཅའ་ཕྱོད་ཕྱོད་པའི་དབྱིན་ཇིའི་ཚུང་ཏུ་ཁོར་ལུང་
 (Curzon)དང་། རྒྱ་གར་དུ་བཅའ་ཕྱོད་ཕྱོད་པའི་དབྱིན་ཇིའི་མི་འབྲེལ་ལས་
 འོན་གྱི་ཁྲོན་ཆེན་མེག་མ་འོན་(Mc Mahon)། འབྲས་ཕྱོངས་སུ་བཅའ་ཕྱོད་
 ཕྱོད་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཆེད་ལས་མི་ལྷ་སྟེལ་(Bell)སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་གོའི་ཆེད་
 རྒྱལ་རབས་ཀྱི་གོང་མ་ཆད་དང་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་སྲིད་གཞུང་རྒྱལ་དུ་དོར་ཏེ་
 བད་ཀྱང་བོད་ཕྱོངས་ཀྱི་གོང་རིམ་དབང་ལྷན་པ་རྒྱལ་ལ་བཅའ་རྒྱལ་དང་མགོ་
 སྐོར་བཏང་ནས་དབྱིན་ཇི་བས་བོད་ཕྱོངས་སུ་ཆོང་འབྱལ་གྱིང་ཕྱེ་འཇུགས་པ་
 དང་། ས་ཁུལ་བཅད་བཟུང་ཕྱོད་པ། མི་སེར་སྟེལ་བའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་ཁྱད་
 དབང་ལྷ་ཆོགས་ཐོབ་པ་བཅས་བྱས་མཐར། བོད་ཕྱོངས་ལ་ཆབ་སྲིད་བད་ནས་
 ཆོད་འཛིན་དང་། དཔལ་འབྱོར་བད་ནས་འཕྲོག་བཅོམ། མངའ་ཁོངས་བད་
 རས་ཁ་བལ་དུ་གཏོང་བ་བཅས་པའི་ཁོ་ཆོའི་དམིགས་ལྷལ་སྒྲུབ་ཐབས་བྱ་ཆེད་
 “བོད་རང་བཅན་”ཞེས་པའི་མིང་ཆོག་ཀྱང་ཐོག་མར་བཏོན། དེའི་སྐབས་
 དབྱིན་ཇི་བའི་ས་ནས་སྐྱེས་ཆོན་ཕུན་སུམ་ཆོགས་པ་བྲངས་པའི་བོད་ཕྱོངས་ཀྱི་སྒྲ་
 དྲག་ཆེན་པོ་ཆ་རྒྱ་བཟང་དག་འདུལ་དང་སྐོན་ཆེན་བཤད་སྒྲ་དཔལ་འབྱོར་
 རྒྱ་རྒྱལ་སོགས་པས་གཞན་རྒྱལ་འབངས་ཏེ་“བོད་རང་བཅན་”ཀྱི་དབྱངས་རྟ་
 དག་ལ་བྱེད། ཏུས་རབས་འདིའི་ལོ་རབས་༡༠པའི་ལོ་མཇུག་ནས་ལོ་རབས་
 ༥༠པའི་ལོ་འཁོར་ཀྱང་གོའི་མི་དམངས་བཅེངས་འཕྲོལ་དམག་འབྲུག་ལ་རྒྱལ་
 ཁ་ཐོབ་པ་དེས་རྒྱལ་ཡོངས་དང་འཛམ་སྐྱིང་གར་ཕྱོགས་ལ་གཡོ་འབྱལ་ཐེབས་
 ཏུས། བཅན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་དང་རྒྱ་སྐྱོད་རིང་ལུགས་པས་བོད་ཕྱོངས་ལ་ལོ་
 མང་རིང་བཅན་འཇུལ་བྱས་ནས་ཐོབ་པའི་ཁོ་དབང་ཆེན་པོར་སྒྱུར་སྒྱུབ་དང་
 བོད་ཕྱོངས་ཀྱི་བཅེངས་འཕྲོལ་དང་ཀྱང་གོའི་གཅིག་ཀྱང་ལ་བཀག་འཁོག་བྱ་
 ཟུང་། ལྷ་སར་བཅའ་ཕྱོད་ཕྱོད་པའི་དབྱིན་ཇི་དང་ཉིན་རྒྱུའི་“དོན་གཙང་ཁང་
 གི་འགོ་འཛིན་”རེ་ཅར་སན་(Richardson)སོགས་ཀྱིས་“བོད་རང་བཅན་”
 ཡང་བསྐྱར་རྒྱས་པར་སྐྱོང་ཞིང་། དབྱིན་ཇི་ཕྱོགས་སུ་བཞེན་པའི་བོད་ཕྱོངས་ཀྱི་

སྲིད་སྦྱོང་བླ་ཆེན་ལྷན་པག་དབང་གསུང་རབ་དང་། སྦྱ་དྲག་ཆེན་པོ་སྲིད་
 ཆབ་སྦྱོང་ཁང་བ་ཆེ་དབང་རབ་བཟན། བཀའ་སློན་ཟུར་ཁང་དབང་ཆེན་དགེ་
 ལེགས། ཅེས་དཔོན་ལྷ་སྐུའ་པ་དབང་ལྷན་བདེ་ལྷན་སོགས་ཀྱིས་ཀྱང་དེའི་རྗེས་
 སྤྱེའབྱངས་ནས་“བོད་རང་བཅན་”ཀྱི་སྦྱ་དབྱངས་འཛེར་སྐད་འདོན་བཞིན་
 སྤངས། ལོ་རབས་༥༠པའི་དུས་དེའི་དང་དུས་མཇུག་ཏུ་“བོད་སྦྱོངས་ལུལ་
 ཀྱང་སྲིད་གཞུང་གི་བཅའ་བྲིམས་འགོ་ལུགས་ཀྱི་སློ་འདོན་པ་”ཟེར་བའི་འགན་
 བཞེས་པའི་རྟོ་ལན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ལྷན་པག་(Michael C. van Walt van
 Praag)དང་ཨ་མེ་རི་ཁའི་རྒྱལ་ཆོགས་ཀྱི་སྦྱོ་གྲོས་པ་འགའ་ཤས་ལ་སོགས་པས་
 ཀྱང་གོའི་གཅིག་གྱུར་དང་མི་རིགས་མཐུན་སྦྲིལ་ལ་བར་ཆད་གཏོང་སྤྱད་དང་།
 ཀྱང་གོའི་སྦྱོ་ཆོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བྱ་གཞག་རྒྱལ་ཁའི་ངང་མདུན་དུ་སྦྱོད་པར་
 བཀག་འཁོག་བྱེད་མིར་བོད་སྦྱོངས་ས་གནས་ཀྱི་ཉིང་འཇགས་དང་མཐུན་སྦྲིལ་
 ཀྱི་ནམ་པར་བར་ཆད་གཏོང་ཆེད་“བོད་རང་བཅན་”སྦྱ་བ་ཡང་བསྐྱར་རྒྱས་
 པར་བརྒྱད། ཕྱི་རྒྱལ་དུ་གྱུར་བའི་བོད་མིའི་ཁྱོད་དུ་བསྐྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་
 ནམ་པ་འདྲ་མིན་གྱི་སྒྲི་ནས་བྱིན་པའི་དདུལ་དང་ཕན་ཆ་གཞན་དག་ཁ་ཤས་
 རག་པའི་“བོད་སྦྱོངས་ན་གཞོན་ཆོགས་ཆེན་”ཀྱི་ཁོངས་མི་སློ་བཟང་སྦྱོན་པ་
 དང་། བཀྲས་མཐོང་བལྟན་འཛིན་དགེ་བྱེད། རྒྱ་རི་པད་མ་རྒྱལ་པོ་སོགས་
 ཀྱིས་ཀྱང་“བོད་རང་བཅན་”ཀྱི་དབྱངས་ཉ་ཡང་བསྐྱར་རག་ལ་བྱེད། དེ་ལས་
 “བོད་རང་བཅན་”ནི་སོག་མ་ཉིད་ནས་བཅན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་ཀྱིས་ཀྱང་ལྷ་མི་
 རིགས་ལ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བཅན་འཇུག་དང་བཅན་དབང་གི་ཆབ་སྲིད་བཀོལ་
 བ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། བཅན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་དང་རྒྱ་སྦྱོད་རིང་
 ལུགས་པའི་རྗེས་སྤྱེའབྱངས་ནས་“བོད་རང་བཅན་”ཕ་རྒྱའི་སྐད་ཅར་རྒྱག་
 བཞིན་པའི་བོད་ཀྱི་ཁ་བུལ་རིང་ལུགས་པ་མང་ཆེ་ཤོས་ནི་ཕྱི་རྒྱལ་པར་རྒྱབ་རྟེན་
 བཅོལ་ཞིང་རང་རྒྱགས་མེད་པའི་མི་དེ་རིགས་ཡིན་པ་མཐོང་བྱུང་། དེ་ནི་“རང་
 བཅན་རྒྱུ་མཁན་དག་དོན་དངོས་སོག་རང་རྒྱགས་མེད་པ་ཞིག་ཡིན”ཞེས་པ་

དེར་རབས་ཀྱི་“ཐོད་རང་བཙན་”ཞེས་པའི་སྐྱུག་སྒྲིབ་དེའི་འབྲུང་ཁྲུང་ས་
 སྐྱེལ་བས་རེ་ཅར་སྐད་དང་ལྷན་སྤྱད་སྐད་སྐད་མཉམ་མཉམ་པར་ད་དུང་དེ་ལས་གཏིང་
 ཟུང་ཅིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་ཁྲུང་ས་ཤིག་ཡོད་པ་སྤྱོད་ཅི་དགོས། དེ་ནི་ལུང་བསྐྱུག་ས་
 རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོ་ཁ་ཤས་ཁྱོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སྒྲོལ་སྤྱོད་སྐྱུག་ས་ཀྱིས་ར་ཆོའི་ཁྱུང་རྩ་མི་
 རིགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྤྱིའི་སྤྱིད་ཐབས་དང་གཞི་རྩའི་བྱེད་སྐྱུག་ས་གཏན་འཁེལ་
 བྱེད་པའི་ཁྱུང་ཆ་ཁག་ཅིག་རེད། སྤྱིད་ཐབས་དང་བྱེད་སྐྱུག་ས་གཏན་འཁེལ་བྱ་
 རྒྱུ་དེ་ཉ་ཅང་གསང་བའི་སྐྱོན་ས་སྤེལ་བཞིན་ཡོད་པས་དེའི་གནས་ཚུལ་ཡོངས་
 རྒྱལ་སྤྱི་ལ་ད་ལྟོ་བར་དུ་འདྲ་ལྡན་གསལ་པོ་བྱེད་ཐུབ་མེད། འོན་ཀྱང་གཏན་
 དཔེ་ལ་“བྱང་ན་རང་གིས་མ་བྱས་ན། གཞན་གྱིས་ཤེས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཅི”ཞེས་
 ཟེར་བ་ལྟར། བྱ་བ་དེ་རིགས་བྱས་ཟིན་ན་ནམ་ཞིག་ལ་གསང་བ་ཕྱིར་གྱུར་པའི་ས་
 ཡིན་སྐབས་ད་དུང་དུས་ཆོད་ཀྱི་འགྲོས་དང་བསྐྱུན་ནས་གསང་བ་ཕྱིར་ཁྱུང་ཆ་དང་
 རིམ་བཞིན་རིམ་བཞིན་རྒྱུ་མང་དུ་འགྲོ་པའི་ཡིན། ཨོ་རབས་༤༠པའི་ལོ་འགྲོ་ར་
 ཨ་མེ་རི་ཁའི་རྒྱལ་ཁབ་གསང་འཕྲིན་ཁང་གིས་ཁོ་ལོ་ར་ཉི་ཤུ་ཡི་ཉལ་དམག་
 མར་(Camp Hale)ནས་ཐོད་ཀྱི་ར་ཨོག་ཟིང་འབྲུག་གི་དམག་དཔུང་རྒྱུ་
 འཛིན་གྱི་འགན་འཁུར་མཁན་ཐོད་སྤྱོང་ས་ལ་གནམ་གྱི་ནས་མར་འབེབས་རྒྱུའི་
 གཞུག་བྱ་ཆེད་ཐོད་རིགས་གསང་རྒྱལ་ཉ་ཅང་གསང་བའི་སྐྱོན་ས་སྤྱོད་བརྒྱུ་
 བེངས་འགའ་བྱས། ཨ་མེ་རི་ཁའི་ཆབ་སྲིད་སྒྲོལ་བྱེད་དམག་དཔོན་གྱིས་སྒྲོལ་
 བྱེད་བྱེད་སྐབས་སྤྱོད་བརྒྱུ་མར་སྤྱོད་པའི་ཐོད་རིགས་ནམས་ལ་“ཁྱུང་གོ་ནི་ཉ་ཅང་
 ཉོལ་ས་ལྡན་ཡིན་པས་རང་དབང་གི་འཛམ་གླིང་ལ་འཇིགས་སྐྱལ་བཟོ་པའི་རེད།
 འོན་ཀྱང་ཁྱུང་གོ་ད་ལྟོ་སྤྱོད་བཞིན་དུལ་པོ་ཡིན། གལ་ཏེ་སྐྱུག་པོར་ཁྱུང་ཆེ་
 འཇིགས་སྐྱལ་སྤར་ལས་ཆེན་པོ་བཟོ་སྤྱོད། ཁྱུང་གོ་ད་དུང་དུལ་པོ་ཡིན་པའི་
 གོ་སྐབས་སྤྱད་ནས་ཐབས་བརྒྱ་རྒྱས་སྤོང་གིས་དེ་ཁ་བལ་དུ་གཏོང་དགོས། མོག་
 མར་ཁྱེད་ཆོའི་ཐོད་སྤྱོང་ས་དུམ་ཁྱུང་གཙོད་པ་དང་དེ་རྗེས་ཞིན་ཅང་དང་།

ནང་མོག་མན་རྩ་ས་ཁྲལ་བཅས་དུམ་བྱར་གཅོད་དགོས། དེ་ལྟར་བྱས་ཆོ་རྒྱ་
 རིགས་ཀྱི་ས་ཁྲལ་ཞིག་ལས་ལྷག་མེད་པས་ཀྱང་གོའི་སྟོབས་ཤུགས་ཚུང་བྱར་བྱར་
 བས་རང་དབང་གི་འཛམ་གླིང་ལ་འཇིགས་སྤང་བཟོ་མི་བྱུང། བྱིད་ཆོས་བོད་
 རྒྱུད་ས་ཀྱང་གོ་ལས་དུམ་བྱར་གཅོད་རྒྱུའི་འོས་འགན་གལ་ཆེན་ཕྱག་ཏུ་འཁུར་
 ཡོད་པས་ང་ཆོས་བྱིད་ཆོ་ས་འདིར་བྱིད་ཡོང་ནས་རྒྱུད་བརྟན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་”
 ཅེས་བཤད།^① རྒྱུད་བརྟན་དེར་ཁྱེད་ཀྱི་མེད་མེ་ལེ་ཁའི་སྒྲོབ་བྱིད་དམག་དཔོན་
 ཀྱི་གཏམ་དེ་ཉན་པའི་བོད་མིས་རྗེས་སུ་མེས་ཀྱལ་དང་འགན་ཅོད་བྱས་པའི་ཁྱོད་
 དུ་དཀའ་སྤྱད་བརྗོད་ཀྱིས་མི་ལང་བ་མུངས་ཤིང་མདུན་ལམ་ཉིལ་འབྲུ་ཅམ་ཡང་
 མེད་པ་རྟོགས་རྗེས། མཐུག་མཐར་ཀྱལ་ནང་དུ་འོག་ནས་བྱིམ་གཞིས་བཙུགས་
 ཉི་མོང་དུ་བརྗོད་པའི་གནས་ཚུལ་དངོས་ཚམས་ང་ཆོར་ངེ་བཞིན་དུ་བཤད་བྱུང་།
 དེས་“བོད་རང་བཅན་”ཞེས་པའི་སྒྲུག་སྒྲིབ་ཀྱི་རྒྱབ་ཏུ་ཐར་ནས་བྱི་རྒྱལ་གྱི་སྒྲོམ་
 ཞིང་རིང་བའི་ལག་པ་བསྐངས་ཡོད་པ་མཆོན། ཁ་ན་ཉ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཀ་རུན་
 རྒྱས་བཙམས་པའི་《དེང་རབས་ཀྱི་བོད་རྒྱུད་ས་དབྱ་བརྟེས་པ་》ཞེས་པའི་དེབ་
 བང་དུ་ཨ་མེ་རི་ཁའི་རྒྱལ་ཁབ་གསང་འཕྱོད་ཁང་གིས་ཁོ་ལོ་ར་རྟོ་གྲུ་ཡི་ཉལ་
 སྐར་ས་ནས་བོད་ཀྱི་རོ་ལོག་བྱིང་འབྲུག་གི་དྲག་དཔུང་རྒྱུད་བརྟན་བྱས་པའི་
 གནད་དོན་ཐོང་ཡོད་^② པས་སྒྲོམ་ཞིང་རིང་བའི་ལག་པ་དེ་གནས་ཡོད་པའི་
 བདེན་དཔང་བྱས། ཨ་མེ་རི་ཁའི་རྒྱལ་ཁབ་གསང་འཕྱོད་ཁང་གིས་དེ་ཐུ་བོད་
 རྒྱུད་ས་ཀྱི་རོ་ལོག་བྱིང་འབྲུག་དྲག་དཔུང་ལ་རྒྱབ་རྒྱུར་བྱས་ཚུལ་རྒྱ་ལའི་སྤྱ་མ་

① ཉིན་རྒྱ་ནས་ཚུར་ལོག་སྟེ་གཏན་ཅོད་བྱེད་མཁན་བཞུན་པས་ ༡༩༩༧ལོའི་རྒྱ་ཡུལ་མཚུས་ ༩༧ཉིན་བོད་རང་རྒྱུད་
 རྒྱུད་ས་ཀྱི་ཕྱིར་ལོག་བོད་རིགས་སྤྱན་རྒྱ་ལོན་ཁང་གི་མི་སྣར་བཀའ་ཕྱོད་བྱས་པའི་ཕྱིན་ལོ་ལས་བྱུངས།
 ② [ཁ་ན་ཉ་]ཐམ་ཀ་རུན་རྒྱུ་(Tom Grunfeld)ཡི་《དེང་རབས་ཀྱི་བོད་རྒྱུད་ས་དབྱ་བརྟེས་པ་》ཞེས་པའི་
 ཤོག་ངོས་ ༩༩༠པ་ནས་ ༩༩༩པའི་བར་གསལ། ལྷུ་ཁྲུན་མིང་དང་མང་པོའི་ཡུས་གཉིས་ཀྱིས་བརྒྱུར་ཅིང་བྱང་གོའི་
 བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་རྒྱན་ཁང་གིས་ ༡༩༩༠ལོར་པར་དུ་བསྐྱུག།